

JAPONYA SONRASI NÜKLEER ENERJİ SORGULANIYOR

Rusya'ya nükleer ödün

Murat KIŞLALI

Japonya'da Mart ayı sonunda yaşanan depremin Fukushima Nükleer Santrali'ne verdiği zarar, Türkiye özelinde Mersin Akkuyu'da Rusya tarafından yapılacak nükleer santral ile Hükümet'in nükleer stratejisini yeniden Türkiye'nin gündemine oturttu.

Başbakan Tayyip Erdoğan nükleer güvenlik riskine "O zaman evinize Aygaz tüpü de koymamak gerekir" sözleriyle yaklaşırken, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız da "Akkuyu'da yapılacak yatırımın 3. nesil nükleer reaktörlerden oluştuğu için daha güvenli olacağı" iddiasında bulunuyor.

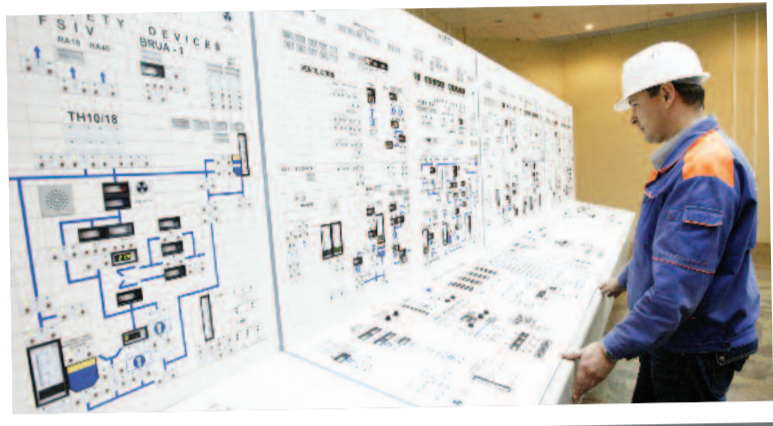
Konuyu iyi anlayabilmek için Akkuyu'da yapılacak olan nükleer santralin anlaşması ile güvenlik açısından bu santralin ve anlaşmaya temel olan Nükleer Yasa'nın sakıncalarını irdelemek gerekiyor.

Rusya'ya nükleer kapitülasyon

"Akkuyu Sahası'nda Bir Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliği Anlaşması'nın ana hatları şöyle:

■ **Fiyatta Rusya sömürsü:** Rusya'nın Türkiye'de yapacağı santralden alınacak elektriğin önceden 12,35 sent olduğu ifade edilen fiyatı "projenin geri ödenmesinin sağlanması" için 15,33 sente kadar yükseltilebilecek. Bu fiyat, KDV'si ile beraber 28,2 kuruş/kilovatsaate geliyor ve mevcut elektrik fiyatlarının yüzde 50 kadar üstünde kalıyor. Anlaşmaya göre, elektrik fiyatına tüm sermaye harcamaları, tüm işletme maliyeti, borç planı ödemesi, amortismanlar da dahil edilecek. Maliyetteki değişiklikler fiyata yansıtılacak.

■ **Rusya'ya inanılmaz ödüller:** Nükleer Güç Santrali'nin (NGS) sahibi Proje Şirketi, yüzde 100 Rus hisse payıyla kurulacak. Rusların payı hiçbir zaman yüzde 51'in altına düşmeyecek. Rus şirkete istediğinde "ilave arazi" de verilebilecek. Ruslara kamulaştırma ve yabancı çalıştırma konusunda "kolaylık" sağlanacak. Üstelik Rus şirket Türkiye'de vergi de vermeyecek. Tüm bu

ödünlere karşın, nükleer santrali çalıştıracak Rus şirket, 15 yıllık alım garantisi sonunda, Türkiye'ye sadece yüzde 20 "kâr payı" ödeyecek.

■ **Rus şirketin dediği oldu:** CHP Mersin Milletvekili Ali Rıza Öztürk, Mersin Akkuyu'da kurulacak santrale ilişkin anlaşmayı şöyle değerlendiriyor: "Daha önce yapılan göstermelik ihale sonucunda tek teklif sahibi Rusya ile fiyat 15,45 sent/kilovatsaat olarak belirlenmişti. Bu ihalenin iptal edilmesi üzerine Rusya ile yapılan son Akkuyu Santral Anlaşması'ndaki fiyatın aşağı yukarı aynı seviyede (15,35 sent/kilovatsaat) olması dânişıklı dövüşün göstergesidir. Burası kendisi bir ülkede olup sahibi başka bir ülke olan dünyadaki ilk nükleer santral olacaktır."

Santraldaki güvenlik boşlukları

Türkiye'nin Rusya ile yaptığı Akkuyu Anlaşması'ndaki güvenlik boşlukları ile stratejik bazı riskler de şöyle:

■ **Nükleer felakete davetiye:** Mersin Akkuyu'daki nükleer santral, 25 km güneyinden geçen Ecemiş deprem fay hattının varlığının anlaşılmasından önce, 1976 yılında verilen "yer lisansı" ile kurulacak. Elektrik Mühendisleri Odası "Akkuyu'da kurulacak olan santral, 35 yıl önce 1976 yılında verilmiş olan yer lisansına dayanmaktadır. Bundan 35 yıl önce alınmış olan yer lisansının güncellenmesi söz konusu değildir" tespitinde bulunurken, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Nükleer Güvenlik Komitesi ve Danışma Kurulu Eski Üyesi Yüksek

Nükleer Mühendisi Prof. Dr. Tolga Yarman da "Akkuyu mevkiinin durumunun, sonradan ortaya çıkan Ecemiş Fay hattı itibarıyla deprem açısından yeniden ele alınması gerekir. Akkuyu'ya, bugünkü şartlarda nükleer santral kurulması bir felaket olur" diyor.

■ **Nükleer sorumluluk tek cümle:** Anlaşma'nın "Nükleer Sorumluluk" başlıklı 16. maddesi sadece "İşbu Anlaşma kapsamındaki işbirliği çerçevesinde oluşabilecek nükleer zarara ilişkin üçüncü taraf sorumluluğu, Türkiye'nin taraf olduğu veya olacağı uluslararası anlaşmalara, belgelere ve Türk Tarafı'nın ulusal kanunları ve düzenlemelerine göre düzenlenecektir" hükmünden oluşuyor.

■ **Nükleer materyalin taşınmasında tehlike:** Anlaşma'daki "Taraflar, nükleer materyallerin sınır ötesi hareketlerine ilişkin gerekli tüm ilgili onay, lisans, kayıt ve rızaların alınmasında Proje Şirketi'ne yardım eder" hükmü de bu taşıma esnasındaki tehlikeleri gündeme getirecek. Uranyum atıklarını taşıyan treni koruyan Alman polisi, bu trende sadece 50 kilometre seyahat edebiliyor ve bu süre içerisinde bir insanın kaldıracabileceği maksimum radyasyona maruz kalıyor.

■ **Acil durumda sorumlular belirsiz:** Kimya Mühendisleri Platformu'nun anlaşmaya ilişkin değerlendirmesinde de "Anlaşmada acil durumlar karşısında taraflar arasındaki sorumluluklar belirsizdir. Radyoaktif atıkların uzun vadeli depolama sorumluluğunun kimde olduğu net değildir. Türkiye tarafının hazırlıksız olması, gerekli altyapıya sahip olmaması nedeniyle uygulama ve denetimde yaşanacak eksiklikler ve yetersizlikler, sonuçta bedelleri ülke yurttaşları tarafından ödenecek yaşamsal, çevresel ve ekonomik risklere dönüşecektir" ifadeleri yer alıyor.

■ **AB'nin çekinceleri:** AB'nin 2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nda ise "Türkiye, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma konusundaki Topluluk Programına katılmamaktadır. Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık Yönetimi Güvenliği Birleşik Sözleşmesine de taraf olmamıştır" deniliyor.

■ **TAEK'in denetim sorunu:** Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Yasa'ya göre nükleer faaliyetlerin düzenlenmesi ve denetlenmesi görevini yerine getirecek olan Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK), yaptığı protokol ile bu konuda bugüne kadar sahip olduğu 4 nükleer santralde "erime, yangın, patlama, emniyet sorunu, inşaat oyukları, sel" de dahil çok sayıda problem yaşayan Ukrayna'dan destek alınacak.

■ **Rusya nükleer silah yapabilecek:** Anlaşma'daki "Rus menşeli kullanılmış nükleer yakıt, Rusya Federasyonu'nda yeniden işlenebilir" hükmü yer alıyor. Buna göre Türkiye için anlaşmanın açık hükümleriyle yasak kapsamında olan nükleer silah üretimi, Rusya'nın Türkiye'de kullandığı nükleer yakıtları ülkesine ya da başka bir ülkeye gönderme -

Japonya'daki depremin ardından Türkiye'deki nükleer enerji santrali projeleri de tartışılmaya başlandı. Rusya ile Akkuyu'da santral yapımı konusunda varılan anlaşma her yönüyle Türkiye'nin aleyhine görünüyor. Santralin yapılacağı bölge için verilen "yer lisansı" çok eski. Daha sonra bölgenin yakınından fay hattı geçtiği belirlendi. Santralin denetimi için Ukrayna'dan yardım alınacak olması da çekincelerden birini oluşturuyor.

siyle Rusya için olanak dahilinde olacak.

■ **Riskine göre getirisi çok düşük:** Enerji Bakanlığı'na göre Türkiye'nin elektrikteki kurulu gücü 2019'da 60 bin MW'a ulaşacak. Üretime tam kapasiteyle en erken 10 yıl sonra başlayacak olan Akkuyu Nükleer Santrali'nin toplam kurulu gücü ise sadece 4 bin 800 MW. Buna göre Türkiye nükleer santralden elektrik tüketiminin ancak yüzde 8'ini sağlayacak. Elektrik Rus doğalgazı yerine Rus nükleer enerjisinden üretileceği için, Rusya'ya olan bağımlılık da değişmeyecek. Üstelik Enerji Bakanlığı verilerine göre Türkiye, mevcut kurulu gücünün yüzde 25 fazlasına sahip rüzgâr, veya mevcut tüketiminin iki katını sağlayacak güneş enerjisi potansiyeline sahip.

■ **Nükleer Yasa, Nükleer Kumar:** Akkuyu Anlaşması'na kısmen temel oluşturan Nükleer Santral Yasası'yla Türkiye'de ortaya çıkması olası genel tehlikeleri ise Petrol-jeoloji yüksek mühendisi Tufan Erdoğan şöyle sıralıyor: "Normal işleyişte bile çok ciddi sağlık riskleri içeren nükleer enerjide, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'na (IAEA) göre her 2,5 yılda bir Çernobil felaketinde olduğu bir reaktör çekirdeği erimesi olasılığı bulunuyor. Nükleer enerji, Fransa hariç gelişmiş tüm batı ülkelerinde terk edilirken, ABD, İtalya, Avusturya, Kanada gibi ülkeler son yıllarda mevcut santralleri bile kapatıyor. Nükleer santrallerin kurulması, işletimi, sökülmesi de büyük maliyet gerektirdiği için gelişmekte olan ülkeler Batı ülkelerinin işsiz kalan şirketlerinin yeni pazarları haline geliyor." ■

